

Kőbe írt történelem

*Lőwy Dániel–Demeter V. János–Asztalos Lajos: Kőbe írt Kolozsvár.
Emléktáblák, feliratok, címerek. Kvár 1996. 322 lap + 96 képpoldal és 3 térkép*

Jó két éve már, hogy kezünkben van (illetve, lehetne) ez a kötet, amely a síremlékek feliratainak kivételével Kolozsvár közép-, újabb és legújabb kori történetének szükséges forrása. Hiszen ilyen forrásmű ez a város bel- és külterületének összes köfeliratait tartalmazó kötet. Csak kivételesen akadhat olyan emléktábla vagy felirat, amelyet a hosszú évekig gyűjtő-dolgozó szerzők nem térképeztek fel. A szerzők eleve teljességre törekedtek, s ezt a célkitűzést azt hiszem, hozzávetőlegesen el is érték. De álljon itt a több évtizedes munkát sommázó tartalomjegyzék, nem is annyira a jelen ismertetés „műfaji” igényeinek kedvéért, mint inkább azért, hogy rávilágítson: a munkát nem csupán Kolozsvár feliratos köemlékeinek a megismertetéséért állították össze és hozták ki a város – mondhatni – szerelmesei, hanem igen alapos, sokoldalú szakmunka áll mögötte. A szerzők tudtommal nem hivatásos történészek, de jól tudták azt, hogy ilyenszerű munkát az idegen nyelvű rövidítések kiegészítésével, név-, helynév- és tárgymutatóval kell ellátni, sőt Kolozsvár régi utcanevei legjobb ma élő ismerőjének, Asztalos Lajosnak köszönhetően utcanév-mutatót is csatoltak a kötethez. (Az már vita tárgya lehet, hogy mely utcanevek szerepeljenek elsősorban, a régi magyarok vagy a mai nevek. Ugyanis nem kívánhatjuk meg a mai kolozsvári, főleg ifjabb polgártól, hogy ismerje annak az utcának a régi nevét, amelyben lakik, vagy amelyen áthalad, de megtaníthatjuk, meg kell tanítanunk arra, hogyan hívták ezelőtt s főleg régen azt az utcát. Így célravezetőbbnek tartanám, ha a mai utcanev mellé biggyesztenénk a régebbi román vagy magyar utcaneveket. E módszernek az idősebbek is hasznát láthatnák.)

A tartalomjegyzék a következő: Rendhagyó előszó a kőbe vésett emlékekről; Emléktáblák, feliratok, címerek; Függelék; Rövidítések; Név-, helynév- és tárgymutató; Rezumat (román nyelvű kivonat); Summary (angol nyelvű kivonat).

A könyv felépítése ésszerű. Ez érthető, hiszen szakemberek és a városban barangoló turisták egyaránt haszonnal forgathatják, s a szerzők ez utóbbiak feltehető útvonalát követik nyomon. A szerzők bevallott szándéka a következő volt: „Az anyag elrendezése... Két lehetőség adódott: a térbeli – utca szerinti –, illetőleg az időrendi sorrend. Az utóbbi mellett döntöttünk, azzal a módosítással, hogy az egy épületen belülieket egy helyre, az illető épületen belül, de ugyancsak időrendben soroljuk fel.” (9.) Következésképpen végigvitték az e szándékból született bemutatást, s talán még jobb lett volna – legalábbis a várostörténettel foglalkozók számára –, ha a kötet végén századonként vagy stílustörténeti szempontból is csoportosítják az anyagot.

A szerzők nem feledkeznek meg arról, hogy az ilyenszerű feltárásokban előttük jártakra utaljanak. A szögletes zárójelek közé iktatott utalások összevetve a rövidítések tekintélyes jegyzékével rávezetik az olvasót arra, hogy Kolozsvár „kőbe írt” műemlékeinek bemutatásával már századokkal (vagy legalábbis századdal) régebben is foglalkoztak. Ennek ellenére sem Jakab Elek, sem Kelemen Lajos, sőt még a maiak közül Gaal György feltáró-leíró szenvedélye sem mondhatta ki az utolsó szót e téren. Lőwy, Demeter és Asztalos műve igyekszik bemutatni a mai idők lehetőleg legteljesebb feliratos anyagát. E bemutatás teljességre törekszik abban is, hogy nem tekint el az időszerűtlen vagy felfogásával (felfogásunkkal) ellenkező feliratok bemutatá-

sától sem. Ugyanakkor a szerzők nem vonakodnak leírni (miért is vonakodnának ettől?) az ezekkel kapcsolatos véleményüket. Ennek így is kell lennie, hiszen csak a könyv megjelenése óta eltelt rövid idő alatt városunk olyan újabb feliratokkal vagy feliratmódosításokkal „gyarapodott” (pl. a Baba Novac-szobor legújabb felirata), melyek valótlanságokat rögzítenek, vagy egyszerűen rosszindulatúak. Ezekkel kapcsolatosan eleget írtak, főleg a napsajtóban, de tény, hogy továbbra is ott díszelnek a város különböző pontjain, tehát ma már (pillanatnyilag?) ezek is növelik a kőbe (vagy márványba stb.) írt Kolozsvár feliratanyagát. Legalább a valóságot tudjuk meg a már közölt feliratanyagról; ebben pedig az ismertett könyv szakavatottan segít.

De térjünk vissza a város valódi történetét rögzítő, ennek további elmélyítéséhez hozzájáruló feliratos anyagra. Írjuk csak le: e merész vállalkozás igen jelentős, hiszen teljességre törekvő adatgyűjtésével Kolozsvár történetének további kutatását segíti elő. A városban megforduló látogatók haszonnal forgathatják, de jó hasznát vehetik – és remélem, veszik is – (a fennebb javasolt kiegészítésekkel) a város közép-, újabb és legújabb kori történetének bűvárkodói is.

A *Kőbe írt Kolozsvár* nélkülözhetetlen, forrásértékű kiadványa Kolozsvár építés- és társadalomtörténete kutatásának.

Pap Ferenc